

УДК:378.147

Ксенія Григорівна Єгорова,

аспірантка кафедри соціальної педагогіки
і соціальної роботи Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка,
e-mail: kseniagrigorevna@gmail.com

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ»

Аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що готовність випускника вищої школи до професійної діяльності трактується по-різному в сучасних дослідженнях, що зумовлено розбіжністю наукових підходів та специфікою конкретної професійної діяльності.

Мета публікації полягає у визначенні готовності майбутніх соціальних працівників до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем. На основі попереднього розгляду особливостей розвитку та життєдіяльності дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем, аналізу та узагальнення понять «готовність», «готовність до професійної діяльності», «готовність майбутнього соціального працівника», «соціальна реабілітація», окреслення структури та закономірностей соціально-реабілітаційної роботи соціальних працівників із дітьми з захворюванням на дитячий церебральний параліч нами підбиті відповідні підсумки щодо з'ясування феномену готовності майбутнього соціального працівника до соціальної реабілітації відповідної категорії дітей.

Спираючись на досліджене, готовність майбутнього соціального працівника до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем ми формуємо як комплексне особистісне утворення, що визначає спроможність та забезпечує успішне виконання професійних функцій та функціональних обов'язків фахівця соціальної сфери у процесі здійснення соціально-реабілітаційної роботи з дітьми молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем.

Проведена нами робота з теоретичного аналізу, узагальнення наукових досліджень, нормативно-правових документів дає підстави нам визначити компоненти готовності майбутніх соціальних працівників до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем, а саме: мотиваційний, теоретичний, практичний, рефлексивний.

Ключові слова: готовність, професійна діяльність, формування готовності, складові готовності, соціальна реабілітація, соціальний працівник.

Постановка проблеми. З метою створення сприятливих і безпечних умов життя для людей з функціональними обмеженнями, в тому числі дітей з дитячим церебральним паралічем, системою соціальних служб України надаються соціальні послуги. Увесь спектр соціальних послуг має комплексний характер. Однією зі значущих соціальних послуг для дітей із захворюванням ДЦП є соціальна реабілітація, яка, відповідно до Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [1], спрямована на відновлення основних соціальних функцій, психологічного, фізичного, морального здоров'я, соціального статусу сімей, дітей та молоді. Вимогою до суб'єкта надання відповідної соціальної послуги, яку назвало близько 91 % людей з порушенням опорно-рухового апарату, є професіоналізм. Отже, для повноцінного, а головне, результативного проведення процесу соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем першочергове значення має готовність майбутніх соціальних працівників з відповідного напрямку роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості сфери соціальних послуг досліджували науковці: В. Козак, Т. Корягіна, Ю. Кривобок, В. Новіков, О. Решетнікова, В. Рутгайзер та інші. У наукових працях (В. Андрущенко, І. Звереві, О. Демченко, А. Капської, О. Карпенко, І. Козубовської, І. Миговича, Л. Міщик та інших) розглядалися деякі напрями підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності.

Аналіз науково-методичної, спеціальної літератури з проблеми готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності дозволяє стверджувати, що на сьогоднішній день немає дослідження з

теоретичного обґрунтування сутності поняття готовності майбутніх соціальних працівників до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем, що зумовило вибір теми цієї публікації.

Мета статті. Теоретично обґрунтувати сутність поняття готовності майбутніх соціальних працівників до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж визначати сутність готовності майбутніх соціальних працівників до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з ДЦП, потрібно розібратися із загальним визначенням сутності поняття готовності, готовності до професійної діяльності та її елементами.

Категорію готовності сьогодні активно досліджують у зв'язку зі співвіднесенням її з процесом формування й становлення майбутніх спеціалістів для різних галузей професійної діяльності. Крім того, готовність як потенційний стан особистості професійно підготовленого спеціаліста розглядається і як теоретична проблема, і як практично орієнтований підхід.

У ході аналізу та уточнення сутності поняття «готовність» виявлено, що єдиного загальновизнаного визначення немає, оскільки кожен автор надає їй власне пояснення та відповідно обґрунтовує його. Крім того, особливістю є відмінність характеристик щодо вивчення терміна «готовність» в залежності від певної галузі наук.

Простий логічний аналіз дозволяє побачити у слові «готовність» як мінімум дві основні складові: бажання та можливість здійснювати певну діяльність. Ці складові так чи інакше простежуються майже у всіх наукових підходах до розгляду феномену професійної готовності. Найбільш оптимальне, на нашу думку, тлумачення поняття готовності до професійної діяльності, що інтегрує попередній науковий досвід вивчення цього феномену, пропонують С. Максименко і О. Пелех: «Готовність до того чи іншого виду діяльності є цілеспрямованим вираженням особистості, що включає її переконання, погляди, відношення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, установки» [2, с. 70].

У своєму дослідженні ми звернулися до визначень поняття професійної готовності, подані науковцями в докторських дисертаціях. Так, на думку А. Ліненко, готовність – це цілісне утворення, що характеризує емоційно-когнітивну і вольову мобілізаційність суб'єкта в момент його залучення до діяльності певного спрямування [3]. О. Пехота поняття готовності до професійного саморозвитку визначає як складноструктуроване утворення, що забезпечує необхідні внутрішні умови для успішного професійного саморозвитку майбутнього вчителя [4, с. 216]. Готовність майбутніх педагогів до виховної діяльності Г. Троцько розглядає як цілісне, складне, особистісне утворення, що забезпечує високий рівень педагогічної діяльності й охоплює професійно-педагогічні погляди і переконання, професійну спрямованість психічних процесів, професійні знання, уміння долати труднощі, оцінювати наслідки своєї праці, професійно самоудосконалюватися [5].

Аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що готовність випускника вищої школи до професійної діяльності трактується по-різному в сучасних дослідженнях, що зумовлено розбіжністю наукових підходів і специфікою конкретної професійної діяльності.

Важливими складовими професійної готовності фахівця науковці у своїх доробках виділяють професійну та загальну ерудицію, професійний світогляд, необхідний рівень соціального розвитку та соціальної зрілості особистості фахівця, що дозволяє йому правильно орієнтуватися в соціальній обстановці.

Підсумовуючи результати аналізу досліджень щодо складових готовності до професійної діяльності (Н. Клокар, К. Дурай-Новакова М. Дьяченко та інші) [6, с. 25], ми виявили такі дані:

- думки багатьох учених мають розбіжності з відповідного питання;
- якщо складові професійної готовності розглядати у загальному плані, то вони складаються з таких складових: мотиваційна складова як сукупність мотивів, адекватних цілям і завданням професійної діяльності; когнітивна складова, пов'язана з пізнавальною сферою людини. Вона становить сукупність знань, необхідних для продуктивної професійної діяльності; операційна складова – сукупність умінь та навичок практичного вирішення завдань у процесі професійної діяльності; особистісна складова, тобто сукупність особистісних якостей, важливих для виконання професійної діяльності.

Функції цих складових забезпечують творчу спрямованість; інноваційну обізнаність; її

технологічну озброєність; оперативну самокорекцію й оцінювання рівнів готовності до професійної діяльності в себе та в інших.

Зауважимо, що такі розбіжності у визначенні сутності поняття готовності до професійної діяльності та її компонентного складу зумовлені передусім предметом дослідження науковця, різним контекстом розгляду проблеми, методологічними засадами й авторською концепцією дослідження. Однак зазначимо, що різні трактування цього поняття не виключають, а розширюють і поглиблюють уявлення про досліджуваний феномен.

Розгляд та проведення аналізу наукової літератури засвідчує, що провідні напрями досліджень здебільшого спрямовані на перевагу критеріїв професійної компетентності, психологічної готовності та придатності вчителів, соціальних педагогів і психологів. Водночас недостатньо уваги звернено на розроблення напрямів дослідження, що відповідно до проблематики, спрямовані на становлення особистості й підготовку майбутнього соціального працівника.

Готовність майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності є одним з її невід'ємних елементів, який, у свою чергу, допомагає регулювати цю діяльність, стимулюючи до успішності або ж, навпаки, до неуспішності її виконання.

Професійна готовність соціального працівника визначається володінням соціальною системою знань та сформованістю професійно значущих якостей спеціаліста. Сформована сукупність умінь та навичок забезпечує, у свою чергу, усвідомлення суті професійної діяльності.

Зауважимо, що професійна готовність студента має генералізований характер, тобто поширюється на всі професійно значущі якості особистості та діяльності майбутнього соціального працівника. Готовність майбутнього соціального працівника до професійної соціальної роботи не є природженою якістю особистості, бо основним шляхом її формування є професійна освіта і включення в соціально-професійну діяльність.

Аналіз наукової літератури свідчить про наявність у дослідженнях науковців різних трактувань сутності поняття «готовність соціального працівника до професійної діяльності».

А. Ляшенко пропонує готовність соціального працівника розглядати в кількох варіантах: як формування психофізіологічної установки суб'єкта, особистості; як сформованість мотиваційної установки на соціальну реальність; як професійно сформовані якості у вищому чи середньому спеціальному закладі; як здатність до самовдосконалення у професії [7].

Під час дослідження професійно-особистісного розвитку соціального працівника Н. Шмельова зробила висновок, що «готовність» може бути інтерпретована як цілісне утворення, «ядром якого виступає морально-психологічна, змістово-інформаційна й операційно-діяльнісна готовність, будучи одночасно одним із показників у професійно-особистісному розвитку студента і спеціаліста» [8, с. 86]. Згідно з твердженням Л. Міщик, професійна готовність спеціалістів соціального профілю становить складне явище, що містить комплекс індивідуально-психологічних якостей особистості та систему знань, умінь, навичок, що забезпечують успішність реалізації професійно-педагогічних функцій [9].

На основі вивчення різних аспектів тлумачень (В. Бех, І. Зверева, А. Капська, О. Карпенко, Л. Міщик, В. Поліщук, С. Харченко, Є. Холостова та інші) виявлено два основні підходи до визначення поняття професійної готовності майбутніх соціальних працівників: 1) як багатофункціональний механізм, що містить особистісно-професійний, мотиваційно-ціннісний та професійно-діяльнісний компоненти, що представлені сукупністю знань, умінь та навичок і якостей, якими повинен володіти майбутній соціальний працівник для ефективної професійної діяльності; 2) як стан особистості, що сприяє ефективній професійній діяльності.

На підставі проведеного нами аналізу понять «готовність», «готовність по професійної діяльності» та сутності професійної діяльності у сфері соціальної роботи, нами проаналізоване і узагальнене поняття «готовність майбутнього соціального працівника до професійної діяльності». Отже, готовність майбутнього соціального працівника до професійної діяльності розуміємо як сукупність властивостей та утворень особистості, що визначають спроможність і забезпечують успішне виконання всіх професійних функцій та функціональних обов'язків фахівця соціального профілю в процесі його професійної взаємодії з особами, які потрапили в складні життєві ситуації та потребують сторонньої допомоги у вирішенні їхніх проблем життєдіяльності.

Теоретичний аналіз та узагальнення наукових праць, нормативно-правових документів, що містять різноманітні вимоги до професії, функцій та функціональні обов'язки соціального працівника,

дозволяють виокремити основні знання та професійні вміння майбутніх соціальних працівників. У свою чергу, розкриття основних знань та вмінь допомагає визначити компоненти професійної готовності майбутніх соціальних працівників.

У наукових дослідженнях порушують питання необхідних особистісних рис соціального працівника та складових готовності майбутніх соціальних працівників (В. Бех, І. Пінчук, І. Мигович). Зазначимо, що за дослідженнями О. Карпенко, компонентами готовності соціальних працівників є мотиваційно-ціннісний, особистісно-професійний, соціально-професійний. У науковому дослідженні Є. Криницького готовність майбутнього соціального працівника утворюють такі основні компоненти: мотиваційний; ціннісно-професійна орієнтація; психологічний; емоційно-вольовий; психофізіологічний; оцінний [10, с. 376]. Проте, як зазначають Т. Соловей та М. Чайковський, як у зарубіжній так і у вітчизняній науковій літературі єдиної думки щодо компонентів готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності не існує.

Узагальнюючи проведену нами роботу, констатуємо, що структура професійної готовності соціальних працівників – це багаторівневе, динамічне утворення, що є поєднанням мотиваційного, особистісного, когнітивного, операційно-діяльнісного та оцінного компонентів. Відповідні компоненти відображають готовність майбутнього соціального працівника до конкретної практичної діяльності та характеризують його як особистість у цілому.

На основі попереднього розгляду особливостей розвитку та життєдіяльності дітей молодшого шкільного віку з ДЦП, аналізу та узагальнення понять «готовність», «готовність до професійної діяльності», «готовність майбутнього соціального працівника», «соціальна реабілітація», окреслення структури та закономірностей соціально-реабілітаційної роботи соціальних працівників з дітьми з захворюванням ДЦП нами підбито відповідні підсумки щодо з'ясування феномену готовності майбутнього соціального працівника до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем. Спираючись на досліджене, готовність майбутнього соціального працівника до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем ми розуміємо як комплексне особистісне утворення, що визначає спроможність та забезпечує успішне виконання професійних функцій та функціональних обов'язків фахівця соціальної сфери в процесі здійснення соціально-реабілітаційної роботи з дітьми молодшого шкільного віку з ДЦП.

Проведений нами теоретичний аналіз, узагальнення наукових досліджень, нормативно-правових документів дає підстави визначити компоненти готовності майбутніх соціальних працівників до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем, а саме: мотиваційний, теоретичний, практичний та рефлексивний.

Першим компонентом готовності соціальних працівників до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з ДЦП є мотиваційний, що характеризує здатність майбутнього фахівця мотивувати себе на набуття необхідних професійних знань, умінь і навичок та формування компетентності в питаннях соціально-реабілітаційної роботи із дітьми з захворюванням ДЦП.

Теоретичний компонент містить сукупність загальних знань про людину, закономірності її взаємодії в суспільстві, соціальну поведінку, вплив середовища на її соціалізацію, спеціальних знань про дитину молодшого шкільного віку з ДЦП та про особливості життєдіяльності цієї дитини і її родини. Головною метою теоретичного компонента є отримання майбутніми соціальними працівниками знань з різних галузей та сприяння усвідомленню міжпредметних зв'язків, необхідних для продуктивної професійної діяльності відповідного виду.

У нашому дослідженні третім компонентом готовності майбутнього соціального працівника до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з ДЦП є практичний компонент, що полягає в наявності належного рівня необхідних умінь і навичок з надання соціально-реабілітаційних послуг дітям МШВ з ДЦП та є показником сформованості прикладних знань. Він дозволяє визначити рівень сукупності професійних умінь (діагностичних, прогностичних, комунікативних, управлінських, організаційних тощо), необхідних для здійснення соціально-реабілітаційної роботи з дітьми із ДЦП; конструктивно вирішувати конфліктні ситуації; здійснювати дослідницьку діяльність.

Рефлексивний компонент є четвертим компонентом готовності соціальних працівників до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з ДЦП. Цей компонент передбачає наявність у майбутнього соціального працівника сукупності навичок щодо самооцінювання та здатності до самоаналізу, самокорекції, тобто рефлексії.

Висновки. Нами здійснено теоретичне обґрунтування сутності поняття «готовність»

соціальних працівників до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з ДЦП. Встановлено, що професійна готовність як якісне утворення особистості формується тільки в процесі певної діяльності майбутнього соціального працівника. Дослідження теоретичного аспекту формування готовності майбутнього фахівця за напрямом підготовки «Соціальна робота» до соціальної реабілітації дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем спонукає до подальшого проведення аналізу сучасного стану дослідження з відповідної теми нашої наукової розвідки.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю (від 21.06.2001 № 2558-III): [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14. – 10.10.2017.
2. Максименко С. Д. Фахівця потрібно моделювати (Наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності) / С. Д. Максименко, О. М. Пелех // Рідна школа. – 1994. – № 3–4. – С. 68–72.
3. Линенко А. Ф. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01, 13.00.04 / А. Ф. Линенко. – К., 1996. – 378 с.
4. Пехота Е. Н. Индивидуализация профессионально-педагогической подготовки учителя : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Е. Н. Пехота. – К., 1997. – 401 с.
5. Троцко Г. В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... доктора пед. наук / Г. В. Троцко ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПНУ. – К., 1997. – 54 с.
6. Дурай-Новикова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности : автореф. дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. – М., 1983. – 32 с.
7. Ляшенко А. И. Профессиональное становление социального работника (опыт системного акмеологического исследования) : автореф. на соискание ученой степени канд. психолог. наук : 19.00.13 «Психология» / Антонина Ивановна Ляшенко. – М., 1994. – 20 с.
8. Шмелева Н. Б. Профессионально-личностное развитие социального работника : дис. ... докт. педагог. наук / Н. Б. Шмелева. – Ульяновск, 1997. – 251 с.
9. Міщик Л. І Теоретико-методичні основи професійної підготовки соціального педагога у закладах вищої освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / Людмила Іванівна Міщик. – Запоріжжя, 1997. – 358 с.
10. Криницький Є. А. Формування професійної готовності майбутнього соціального працівника до роботи з громадськими організаціями / Є. А. Криницький // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 62. – Херсон : ХДУ, 2012. – С. 376–380.

Ксения Григорьевна Егорова,
аспирантка, ассистент кафедры социальной
педагогике и социальной работы
Глуховского национального педагогического
университета имени Александра Довженко,
e-mail: kseniagrigorevna@gmail.com

СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ «ГОТОВНОСТЬ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ К СОЦИАЛЬНОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С ДЕТСКИМ ЦЕРЕБРАЛЬНЫМ ПАРАЛИЧОМ»

Анализ научной литературы дает возможность утверждать, что готовность выпускника высшей школы к профессиональной деятельности трактуется по-разному в современных исследованиях, что обусловлено расхождением научных подходов и спецификой конкретной профессиональной деятельности.

Цель публикации заключается в определении готовности будущих социальных работников к социальной реабилитации детей младшего школьного возраста с детским церебральным параличом. На основе предыдущего рассмотрения особенностей развития и жизнедеятельности детей младшего школьного возраста с детским церебральным параличом, анализа и обобщения понятий «готовность», «готовность к профессиональной деятельности», «готовность будущего социального работника», «социальная реабилитация», определения структуры и закономерностей социально-реабилитационной работы социальных работников с детьми с детским церебральным параличом нами подведены соответствующие итоги относительно определения феномена готовности будущего социального работника к социальной реабилитации соответствующей категории детей.

Опираясь на исследования, готовность будущего социального работника к социальной реабилитации детей младшего школьного возраста с детским церебральным параличом мы трактуем

как комплексное личностное образование, которое определяет возможность и обеспечивает успешное выполнение профессиональных функций, функциональных обязанностей специалиста социальной сферы в процессе осуществления социально-реабилитационной работы с детьми младшего школьного возраста с детским церебральным параличом.

Проведенная нами работа по теоретическому анализу, обобщению научных исследований нормативно-правовых документов дает основания определить компоненты готовности будущих социальных работников к социальной реабилитации детей младшего школьного возраста с детским церебральным параличом, а именно: мотивационный, теоретический, практический, рефлексивный.

Ключевые слова: готовность, профессиональная деятельность, формирование готовности, составляющие готовности, социальная реабилитация, социальный работник.

Kseniya Yegorova,
postgraduate student, assistant
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv national
pedagogical university,
the department of social pedagogy and social work,
e-mail: kseniagrigorevna@gmail.com

THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF «THE READINESS OF INTENDING SOCIAL WORKERS TO SOCIAL REHABILITATION OF PRIMARY SCHOOL AGE CHILDREN WITH INFANTILE CEREBRAL PALSY»

The analysis of scientific literature makes it possible to state that the readiness of a graduate to professional activity is interpreted differently in the contemporary researches due to the diverging scientific approaches and the specifics of a particular professional activity.

*The **purpose** of the publication is to determine the readiness of intending social workers to social rehabilitation of primary school age children with pediatric cerebral palsy. On the basis of the preliminary studying the development and life peculiarities of primary school age children with infantile cerebral palsy, analysis and generalization of the concepts of «readiness», «the readiness for professional activity», «the readiness of an intending social worker», «social rehabilitation», the description of the structure and laws of socio-rehabilitation work of social workers with children with infantile cerebral palsy, we have summed up the relevant results regarding the clarifying the phenomenon of an intending social worker's readiness to social rehabilitation of the appropriate category of children.*

*Based on the **research**, the readiness of an intending social worker to social rehabilitation of primary school age children with cerebral palsy is formulated as the complex personal quality that determines the ability and ensures successful fulfillment of the professional functions and functional responsibilities of a specialist in the social sphere in the process of social and rehabilitation work with primary school age children with infantile cerebral palsy.*

Our work on theoretical analysis, generalization of scientific researches, regulatory and legal documents gives us grounds to determine the components of an intending social worker's readiness to social rehabilitation of primary school age children with cerebral palsy. Namely: motivational component; theoretical component; practical component, reflexive component.

***Conclusions:** In the future, we consider it expedient to analyze the contemporary state of the research on the topic of our research.*

***Key words:** readiness, professional activity, forming the readiness, the components of readiness, social rehabilitation, a social worker.*

References

1. Zakon Ukrainy Pro sotsial'nu robotu z sim'yamy, dit'my ta moloddyu (vid 21.06.2001 # 2558-III): [Elektronnyy resurs] . – Rezhyim dostupu : zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14. – 10.10.2017.
2. Maksymenko S.D. Fakhivtsya potribno modelyuvaty (Naukovi osnovy hotovnosti vypusknyka pedvuzu do pedahohichnoyi diyal'nosti) / S.D. Maksymenko, O.M. Pelekh // Ridna shkola. – 1994. - # 3-4. – S. 68-72.
3. Lynenko A. F. Teoryya y praktyka formyrovanyya hotovnosti studentov pedahohycheskykh vuzov k professyonal'noy deyatelnosti : dys. ... doktora ped. nauk: 13.00.01, 13.00.04/A. F. Lynenko.-K., 1996.-378 s.
4. Pekhota E. N. Yndyvydualyzatsyya professyonal'no-pedahohycheskoy podhotovky uchytelya : dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.04 / E. N. Pekhota. - K, 1997. -401s.
5. Trotsko H. V. Teoretychni ta metodychni osnovy pidhotovky studentiv do vykhovnoyi diyal'nosti u vyshchykh pedahohichnykh navchal'nykh zakladakh : avtoref. dys. ... doktora ped. nauk/ H. V. Trotsko ; In-t

pedagogiki i psykologiyi profesiynoyi osvity APNU. - K., 1997. - 54 s.

6. Duray-Novakova K.M. Formyrovanye professyonal'noy hotovnosti studentov k pedahohycheskoy deyatel'nosti: Avtoref. dySSERT. d-ra ped. nauk: 13.00.01. – M., 1983. – 32 s.

7. Lyashenko A. Y. Professyonal'noe stanovlenye sotsyal'noho rabotnyka (opyt systemnoho akmeolohycheskoho yssledovanyya) : avtoref. na soyskanye uchenoy stepeny kand. psykholoh. nauk : 19.00.13 «Psykhologyya» / Lyashenko Antonyna Yvanovna. – M., 1994. – 20 s.

8. Shmeleva N. B. Professyonal'no-lychnostnoerazvytyesotsyal'nohorabotnyka : dys. ... dokt. pedahoh. nauk / N. B. Shmeleva. – Ul'yanovsk, 1997. – 251 s.

9. Mishchik L. I Teoretyko-metodychni osnovy profesiynoyi pidhotovky sotsial'noho pedahoha u zakladakh vyshchoyi osvity [Tekst]: dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.05 / Mishchik Lyudmyla Ivanivna. – Zaporizhzhya, 1997. – 358 s.

10. Krynyts'kyi Ye.A. Formuvannya profesiynoyi hotovnosti maybutn'oho sotsial'noho pratsivnyka do roboty z hromad's'kymy orhanizatsiyamy / Ye.A.Krynyts'yy // Zbirnyk naukovykh prats'. Pedahohichni nauky. Vypusk 62. – Kherson: KhDU, 2012. – S.376-380.

Отримано редакцією 15.10.2017 р.

УДК 378

Людмила Іванівна Ткаченко,

кандидат педагогічних наук,
викладач Прилуцького гуманітарно-
педагогічного коледжу ім. І. Я. Франка,
e-mail: svyatoslavalit@gmail.com

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті автор обґрунтовує актуальність формування критичного мислення в студентів педагогічних вишів в умовах становлення громадянського суспільного простору; розглядає критичне мислення через призму компетентнісного підходу; пропонує термін «громадянське критичне мислення» як вид критичного мислення, що ґрунтується на цінностях громадянського суспільства; визначає досліджуваний феномен як важливу складову громадянської компетентності сучасного вчителя.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна компетентність, громадянська компетентність, громадянське суспільство, критичне мислення, громадянське критичне мислення вчителя.

Постановка проблеми. Виклики останніх років, перед якими постало українське суспільство, вимагають від вищої педагогічної освіти підготовки нової генерації освітян з активною громадянською позицією, свідомих того, що вони несуть відповідальність за майбутнє своєї країни. В умовах становлення громадянського суспільного простору вчитель покликаний бути носієм цінностей громадянського суспільства та сприяти передаванню молодшому поколінню досвіду громадянського співжиття.

Освітня політика держави, спрямована на Нову українську школу, актуалізує потребу в підготовці «нового вчителя», якому працювати на засадах компетентнісного підходу. Концептуальним орієнтиром сучасної вищої освіти стає підхід до професійної підготовки педагогічних кадрів, що передбачає набуття майбутніми фахівцями професійно та життєво важливих компетентностей. Важливо виростити вчителя вільного, успішного, який не буде покірним виконавцем, а виходитиме із принципу ефективності своєї діяльності. Він має бути здатним до критичного осмислення дійсності, готовим приймати самостійні рішення і нести за них відповідальність, своєю суспільною діяльністю сприяти становленню демократичного громадянського суспільства. Вирішити ці завдання можливо за умови формування критичного мислення як важливої складової громадянської компетентності майбутнього педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні десятиліття спостерігається значний інтерес теоретиків та практиків до громадянської проблематики у філософії, політології, соціології, психології, педагогіці. Пріоритетність громадянської освіти визнається, зокрема, у Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 рр., проекті Концепції